

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut (YKA) jäsenkunnasta työllisyyspalveluissa ympäri Suomea työskentelee noin 400 jäsentä. YKAN lausunto pohjaa osin heidän kokemukseensa työstä ja asiantuntemukseen palveluprosessista. Nyt esitetyt muutokset viranomaisen harkintavallan lisäämiseksi ja palveluprosessin sujuvoittamiseksi ovat kannatettavia. Laajuudeltaan muutokset ovat kuitenkin suppeita ja osin jopa lisäävät epätoivottua hallinnollista työtä (ks. muut kohdat).

YKA on huolissaan työllisyyspalveluiden resursseista. Mietinnön (s. 43) mukaan esitetyt muutokset vähentäisivät julkisen sektorin menoja 3,3 miljoonaa euroa vuodessa, mikä huomioitaisiin vastaavasti kuntien valtionosuudessa. YKA katsoo, että säästäminen työllisyyspalveluista ei ole tässä hetkessä kannattavaa. Näkemyksemme mukaan työllisyyspalveluissa on jo nykyisellään pulaa resursseista, jatkuva viikoittainen kiire on yleistä ja työtä ei kyetä tekemään kaikilta osin tarkoituksenmukaisesti. Palveluiden tarve on kasvanut eikä tälle suunnalle näy hetkeen muutosta. On koko yhteiskunnan etu saada painettua työttömyysluvut alas, missä työllisyyspalveluilla on keskeinen tehtävä. On myös syytä huomata, että kuntatalous on jo nykyisellään tiukoilla, eikä työllisyyspalveluiden järjestämiselle ole korvamerkittyä osuutta valtionosuuksissa.

YKA haluaa huomauttaa, että työllisyyspalveluille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaatii oikea-aikaisesti tuotettujen ja kohdistettujen palveluiden lisäksi riittävästi osaavaa henkilöstöä, jolla on voimavaroja työnsä suorittamiseen huolella. Tästä on uudistuksessa syytä pitää kiinni.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Pidämme myönteisenä ja tärkeänä esitettyä muutosta, että palvelut perustuisivat nykyistä voimakkaammin työhakijoiden palveluntarpeeseen. Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien, työ- ja

toimintakyvyn selvittelyssä olevien sekä kuntoutuspalveluissa olevien asiakkaiden palveluprosessin tulisi määräytyä nykyistä yksilöllisemmin.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

YKA kannattaa palveluprosessin säätelyn purkamista tavalla, joka ohjaa resursseja palvelutarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisemmin. YKA ei näe siten estettä alkuhaastattelujen järjestämisen määräajan pidentämiseen, mutta painottaa että työnhakijan kontaktointi mahdollisimman pian työhaun alkamisen jälkeen on tärkeää palveluntarpeen tunnistamiseksi ja palveluprosessin aloittamiseksi. Kasvokkainen lähipalvelu on tässä merkittävässä osassa, mutta YKA suhtautuu mahdollisuuteen hyödyntää monikanavaista asiointitapaa myönteisesti huomioiden kuitenkin palvelun henkilökohtaisuuden.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

YKA kannattaa esitystä täydentävien työnhakukeskustelujen perustumisesta asiakkaiden palveluntarpeeseen ja viranomaisen harkintavaltaan. Tämä mahdollistaa resurssien tarkoituksenmukaisen kohdistamisen työnhakijaryhmille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Työllisyyspalveluissa on ollut vaikeuksia nykyisellään täyttää lain velvoitetta täydentävien työnhakukeskusteluiden määrässä, mikä osaltaan korostaa muutoksen tarpeellisuutta.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Muistutuskäytäntö on lisännyt viranomaisten työtä selvästi, minkä vuoksi siitä luopuminen mahdollistaisi resurssien kohdentamisen palveluiden järjestämiseen ja muutos on siltä osin kannatettava. YKA tunnistaa haasteen siitä, että muistutuskäytännöstä luopuminen voi vaikeuttaa työmarkkinoilla haastavassa asemassa olevien työnhakijoiden tilannetta entuudestaan, mikä taas voi pidentää työttömyysjaksoja. YKA pitää tärkeänä ennakoivan informoinnin jatkamista sekä automaattisten ja sähköisten järjestelmien kehittämistä.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

-

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

-

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

-

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

YKA haluaa huomauttaa, että osa-aikatyötä tekevien piirissä on henkilöitä, joiden työkyky ei mahdollista kokoaikatyöhön siirtymistä. Huomioitavaa on myös, että osa-aikatyötä tehdään Tilastokeskuksen keräämän aineiston perusteella varsinkin keskimmaisissa ikäryhmissä siksi, että kokoaikatyötä ei ole tarjolla.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

YKA haluaa huomauttaa, että työtarjousten velvoittavuuden laajentaminen voi aiheuttaa viranomaisille lisätyötä, joka olisi syytä huomioida: mahdollisten selvityspyyntöjen lisäksi velvoittavat työtarjoukset vaativat tarkempaa taustatyötä osuvien ja tarkoituksenmukaisten työtarjousten tekemiseksi.

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

YKA ei kannata työvoimaviranomaiselle ehdotettua velvollisuutta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen, sillä katsomme tämän vievän resursseja sieltä missä niitä eniten tarvitaan. Esitys on ristiriidassa tavoitteen kanssa keventää palveluprosessia.

Jos esitys jää nykyiseen muotoon, on ensiarvoisen tärkeää, että lakiin jää esitetty § 129 c mahdollistamat poikkeukset ja viranomaisen harkintavallan käyttö, jotka ovat nyky muodossaan kannatettavia. Mietinnön sivuilla 102–103 mainittujen puutteellisen kielitaidon ja tietoteknisen osaamisen lisäksi työnhakijoissa on runsaasti heitä, jotka eivät ole tosiasiaa työkykyisiä, mutta joutuvat ilmoittautumaan työnhakijoiksi etuuden vuoksi (esim. työkyvyttömyyseläkehaun ajaksi). Näistä syistä viranomaisen harkintavalta on tärkeä säilyttää kokonaisuudessa.

Työllisyyspalveluista saadun asiantuntijapalautteen perusteella uskomme, että pakottavuus voi laskea profiilien laatua, jolloin ne eivät toteuta niille osoitettua tavoitetta.

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

-

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

-

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

YKA on huolissaan työllisyyspalveluiden resursseista. Esitetyt muutokset vähentäisivät julkisen sektorin menoja 3,3 miljoonaa euroa vuodessa, mikä huomioitaisiin vastaavasti kuntien valtionosuudessa. Tämä katsotaan esityksessä perustelluksi, sillä muiden muutosten katsotaan vähentävän työmäärää. Tämä ei huomioi sitä, että työllisyyspalvelut ovat nykyisellään aliresursoidut asetettuihin tavoitteisiin nähden ja palveluiden kysyntä on kasvussa, eikä tämä tule muuttumaan ko. mittakaavaltaan lopulta maltillisilla muutoksilla. Esityksiin sisältyy myös toimia, jotka tosiasiaassa lisäävät hallinnollista työtä.

Vapautuvat henkilöresurssit tulee kohdistaa työnhakijoiden työllistymisen tukemiseen. Työllisyyspalveluille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaatii oikea-aikaisesti tuotettujen ja kohdistettujen palveluiden lisäksi riittävästi osaavaa henkilöstöä, jolla on voimavaroja työnsä suorittamiseen huolella. Tästä on uudistuksessa syytä pitää kiinni.

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Rajoo Ainomaija
Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry